

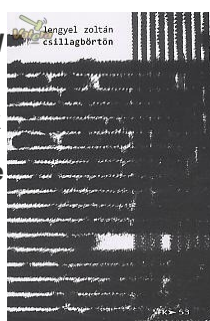
Címlap » A csillagos ég mint börtön, az erkölcsi törvény mint „tébolyult rend” – Lengyel Zoltán idei Faludy-díjas szerző Csillagbörtön című kötetéről

A csillagos ég mint börtön, az erkölcsi törvény mint „tébolyult rend” – Lengyel Zoltán idei Faludy-díjas szerző Csillagbörtön című kötetéről

Beküldte Szerk - 2010, október 16 - 11:05 [Kritika](#)

[További címkék](#)

A *Csillagbörtön* annak ellenére, hogy műfaját tekintve sokféle, egymástól különböző, gyakran vers és próza keverékét, *hibrid* szöveget (például „komédia nyersanyagot”, „filmötletet”, „altatót”) foglal magába, mégis nagyon homogén világot teremt meg, mely a bezártság, elzártság, izoláció kérdéskörének köszönhető, másrészt pedig az egységes, alapvetően minimalista, kiüresített, Beckett és Kafka írásművészetére emlékeztető nyelvről. – Bencsik Orsolya írása

A csillagos ég mint börtön, az erkölcsi törvény mint „tébolyult rend”

– Lengyel Zoltán idei Faludy-díjas szerző *Csillagbörtön* című kötetéről

Egy első kötet gyakran hordozza magán a hiány jelét. Az elfogadható hiányokat azonban nem rójuk fel, főleg akkor nem, ha a kötet tartalmaz értékeket, vagy ha éppen tematikai következménye és poétikai megoldása a hiány(osság) jelenléte. A fiatal, 1982-ben született szerző fekete-fehér rács-borítójú könyvében mindennek szimultán megvalósulásával szembesülhetünk, hiszen maga a *Csillagbörtön* sem akar több lenni nyersanyagnál (amit például a *Fegyencgyamat* című komédia műfajmegjelölésében is olvashatunk) és hiánynál.

A börtön-tematikához köthető elkülönítés fogalma már a kötet első oldalán, a mottóként olvasható Arisztotelész-idézetben megjelenik, melyben a filozófus azt (ami nála a szubsztancia attribútuma) a halhatatlanhoz és az örökkélevőhöz kapcsolja. Lengyel Zoltán *börtöntársadalmában* azonban éppen azt nehéz eldönteni, hogy mit is jelölhet ez a szubsztancia. Az elkülönítés, elkülönülés és bezártság tere egyrészt a fegyház mint tényleges építmény, másrészt azonban ennek egy sokkal metaforikusabb értelemben vett helye, a test és mellette a tudat, a lélek tájai. A kötet szövegein végighúzódo, folyamatosnak tűnő rabság ruházódik fel talán ezzel a mottóban olvasható végnélküliséggel, ezáltal pedig az egyén teljes kiszolgáltatott helyzete közvetítődik. Gondolhatjuk azt is, hogy az egyén (esetleg a lélek) az a szubsztancia, mely minden mástól elkülönül (vagy éppen – ügyelve arra, hogy ne mossuk össze a két fogalmat – elkülönített) és – bár ez lehet, hogy már szofizmus – halhatatlanságából kifolyólag örök bezártságra ítéltetett. Mindennek ellenére a *Csillagbörtön*ben szépen valósul meg a már említett két fogalom, az elkülönülés és elkülönítés mentén történő szabadságvesztés, illetve elzárkózás bemutatása (mely kapcsán a szabadság megszerzésének a lehetősége villan fel).

A bevezetőben említett hiány tartalmi szinten egyrészt tehát a bezártságból ered, és egyfajta szabadság iránti reménytelen sóvárgást fogalmaz meg, azonban ennek birtoklása – a kötet kvázi-optimista, reményteli utolsó sorai ellenére is – nemcsak a társadalom által elítélt személynek, a fegyencnek, hanem a mellette megjelenő, a társadalom börtönéből önként kilépő autista lánynak sem sikerül. (Az autista lány elkülönülése, önmagába záródása önkéntes választásként értelmezhető, hiszen szólama a következő mondattal utasítja el a reszocializációt: „Körülnéztem jól odakint, és nem akarom őket társaimnak.” – 131.) Másrészt a kötetben található hat szöveg által közvetített világra is egyfajta hiány megléte, illetve kiüresedés és ezzel együtt elidegenedés és értékvesztés a jellemző. A szereplők névtelenek (vagy azért, mert soha sem volt nevük, vagy azért mert elfelejtették, eltékoztatták, elvesztették, elvették tőlük), tehát nem is individuumok – egyedül a komédia-nyersanyagban éled fel, születik meg és válik *egyénné* egymás nevének kimondásával a korábbi valóját

ESZKÖZÖK

[Keresés](#)

június 24., péntek
június 25., szombat
június 26., vasárnap

Irodalmi Jelen
2016. május

Rendelje meg az Irodalmi Jelen előfizetési csomagját és olvasson minket bárhol, bármikor!

[Az aktuális havilap tartalma »](#)

a hónap **alkotója**
archívum

Irodalmi Jelen-díjak
2002-2014

ÍGY ÍRUNK MI

- [Vers](#)
- [Sztancsik Éva Lambrozett: Sorbontók](#)
- [Bátaí Tibor | Egyetlen pontra felfüggesztve](#)
- [Sz.É.L.: Szabálytalan monológ](#)
- [Dezső Ilona Anna: TITKOK KÖNYVE — CIKLUS — Rózsák és lányok](#)

[Tovább](#)

Ingyenesen letölthető!
Digitális lapozó, illetve e-pub, az **NKA támogatásával**.

és ezzel együtt emlékeit felejtő lány és fiú: Pom Pom és Jakab (aki egyébként a diderot-i „mindenmindegy” fatalistája).

A szövegek visszatérő tájai a csupasz, romos vagy éppen rácsos épületek, illetve a talán ébren álmodott erdő és sivatag. Ebben a kiüresedett világban (ahol a test is mint üres ház jelenik meg, ahol a fiú a süketszobában van, vagy ahol például a barát néma) maguk a szavak, a mondatok is falról hullott, fáradt törmelékek (118.). Ilyen értelemben tehát a hat szöveg és különösen a szereplők *szólamai* (az autista lányé, a fiúé és a lány apjáé, a börtöntanítóé – akinek egyébként versformába szedett beszédére a kinyilatkoztatás és a szándékolt demagógia a jellemző) a börtöntársadalomról (a kopottas falú építményről) lehulló, attól különváló vakolatdarabakként, azaz a kötetben megjelenő *valóság*ról való állítás-töredékeként funkcionálnak, melyek egymás mellé helyezése, összeolvasása által természetesen körvonalazódik is ez az abszurd, kietlen és rab léthelyzet.

Ez a kollektív léthelyzet, illetve a büntetésvégrehajtói társadalomban (115.) megfogalmazott, a társas, közösségi (együtt-)létre vonatkozó, tulajdonképpen a felvilágosodás nagy gondolkodóit (például Diderot-t és Rousseau-t) foglalkoztató társadalom- és morálfilozófiai kérdések (az ember társassága, a társadalom fennállása, a rend legitímálása, a törvény, az ember moralitásának kérdései, stb.) pedig az egzisztencializmusra jellemző látásmódból (főleg Sartre és Camus) szólnak meg. Az abszurd mint lényegi kategória hatja át a *Csillagbörtön* faláról lehulló törmelékét, melynek hátterét posztmodern börtönelméletek (pl. Foucault) is képezik. A hiány

kiküszöbölésére és az abszurd helyzet megértésére való törekvés az újra és újra felbukkanó történetmesélésben fedezhető fel: a szereplők gyakran mondanak el egy korábbi állapotra – mint a tizenhetedik századi szerződéselméletek társadalom előtti állapotára – vonatkozó történetet. (Ilyen kvázi-genealógia például a komédia-nyersanyagban az, amikor a fiú elmeséli a lánynak, hogy a nagy félelem miatt nőtt minden ember köré rács, hiszen az ember valójában félelmetes. Ezen a szöveghelyen, de később is megjelenik a sartri-i másik ember mint fenyegető hatalom, illetve a tekintet, a nézés aktusa.) A hiány(osság) azonban nemcsak tartalmi, hanem nyelvi szinten is megvalósul: elsődlegesen a kaifai és a beckett-i nyelvet követi, és bizonyos szólamoknál (főleg például a börtöntanítónál) jellemző rá egyfajta zaklatott motyogás.

A *Csillagbörtön* annak ellenére, hogy műfaját tekintve sokféle, egymástól különböző, gyakran vers és próza keverékét, *hibrid* szöveget (például „komédia nyersanyagot”, „filmötletet”, „altatót”) foglal magába, mégis nagyon homogén világot teremt meg, mely a bezártság, elzártság, izoláció kérdéskörének köszönhető, másrészt pedig az egységes, alapvetően minimalista, kiüresített, Beckett és Kafka írásművészetére emlékeztető nyelvnek. Ezek a textusok a könyvtestbe fűzve tulajdonképpen mint egymás töredékei, folytatásai és ismétlései vagy éppen átíratái (tehát folyamatosan alakuló nyersanyagok) jelennek meg, melyek összeolvasásával a *Csillagbörtön* nével ellátott (egyszerre tehát a könyvtest és az általában vett fegyintézet, illetve a konkrét, szegedi börtön jelentését is magán viselő) térben egzisztáló szereplők és társadalmuk története, kritikája, illetve az egyén és a közösség perspektívái körvonalazódik. A sok hiány-jelenlét (például a már említett szabadság-hiány, a kiüresedés vagy a töredékesség) ellenére a kötet gazdagságát éppen a már említett „nyersanyagok” (a már előbb is vakolat-törmeléknek nevezett szövegek) folyamatos mozgatása, összesöprése, vagy éppen összerakása, illetve a különböző társadalom- és börtön-bölcséleti írások egymásba játszása adja.

Bencsik Orsolya

Lengyel Zoltán jelenleg a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékén posztgraduális hallgató és óraadó tanár. A Faludy-díjról döntő háromfős kuratórium, melynek elnöke Fried István professzor emeritus, a szerző idén megjelent *Csillagbörtön* című kötetéért, korábban megjelent esszéiért, tanári és szerkesztői tevékenységéért ítélte oda a díjat, melyet 2010. október 12-én adtak át.

(Lengyel Zoltán: *Csillagbörtön*, FISZ Könyvek 53., Bp., 2010.)

Kapcsolódó anyag:

[Szekeres Nikolettá interjúja a szerzővel](#)

Kapcsolódó cikk:

[15 éves a szegedi Grand Café – Videóösszeállítás két részben](#)

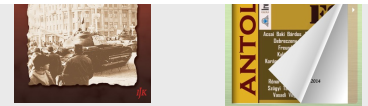
[Az ország legszomorúbb szobra](#)

[„Minden versben számtalan újabb van”](#)

[Színházi előadásban alázták meg a Délmagyarország kritikáját](#)

[Pótszékes könyvbemutató Szegeden](#)

Share 0 Tweet 0 googleplus 0

Támogatónk:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

JELENIDŐBEN

Hír Legfrissebb

- Barokk hangulat Fertődön, éjszakai séta a Fertő-Hanság területén
- Rekordszámú jelentkezés érkezett a Színház- és Filmművészeti Egyetemre
- Jurtaépítés, raktártúra is lesz Somogyban
- EURO-2016 – Közös éneklésre várják a szurkolókat a nyolcaddöntő előtt
- Tom Hanks életműdíjat kap az októberi Római Filmfesztiválon
- Múzeumok éjszakája – Gyerekprogramok és koncert is lesz a PIM-ben
- Az 1956-os forradalom titkos művészetéről nyílt kiállítás a Nemzeti Múzeumban
- Elhunyt százévesen Harry Rabinowitz brit karmester, zeneszerző

LEGOLVASOTTABB

1 hét 1 hónap 1 év Örök

- Carbonaro – Utazás tréfás rímekben Magyarországon és a világ körül
- Kulcsra zártam a suttygó gyerekkort – Laboda Róbert versei
- „Az identitások folyton újrakonstruálják magukat”
- Relax – Horváth Benji verse
- Vízmunka – Bíró Tímea versei

Start the discussion...

Be the first to comment.

TOVÁBBI BESZÉLGETÉSEK: IRODALMI JELEN

Viharral dacoló könyvkészletek – Ünnepi Könyvhét, szombat

1 comment • 12 napja*

Ady András — Köszönöm a helyet a képriportban, csak két megjegyzésem van: könyvem címe Bogivilág, és Bogi - a ...

Novella 2015 – pályázat

1 comment • 8 hónapja*

Domonkos Zágorhidi Czigány — Elektronikus megjelenésnek az számít, ha ebookban jelent meg, vagy már az is, ha ...

Hatszáz oldalas szoba

1 comment • 4 hónapja*

Sárossy Bence — Letehetetlen regény, a cselekmény és a szerkesztés tökéletes. Bosszantó ugyanakkor, hogy Bartis ...

Jelige: Vadász – Levél a túlvilágra

1 comment • 2 hónapja*

Eliza Beth — Ez de szép! Az igazi szerelem, szeretet kortalan, mély érzésvilága.

Subscribe

Disqus a Te oldaladra

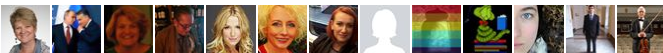
Személyes

DISQUS

Kommentek elrejtése, megjelenítése

Be the first of your friends to like this

JELEN(TŐS)

Nyugati Jelen

Kulter

LÁTHATATLAN KÖNYVTÁR

Könyvespolc

Olvasónapló

Kihívás

- Székelyhidi Zsolt: Csuro
- (Kosztolányi Dezsőné) Harnos Ilona: Mme Chaglon üzletei. Egy divatszalon rejtelméi
- Az irgalom ellipszise – Böszörményi Zoltán legújabb kötete a 87. Ünnepi Könyvhéten
- Jack London: A Zubony. A csillagok vándora
- Nyomunkban a csönd geometriája szűköl – Manolita Dragomir-Filimonescu versei Böszörményi Zoltán fordításában
- Carbonaro – Utazás tréfás rímekben Magyarországon és a világ körül
- Juhász Béla: Száraz kód
- Novák Valentin: Álomturbina – Részlet az Ünnepi Könyvhétre megjelenő regényből

Tovább

CÍMLAPRÓL AJÁNLUK

Deák Csillag: Egy világot felépíteni – Kölüs Lajos: Előrefutás vagy hátralépés?

KALEIDOSZKÓP

Egyéb

Helyek

Szervezetek

Szeged tárca A hónap költője Szócs Géza Hudy Árpád beszélgetés költészet JAK Kéktúra Kölüs Lajos Mányoki Endre Böszörményi Zoltán Boldog Zoltán Gömöri György Varga Melinda Weiner Sennyey Tibor Pályázat magyar próza Arcot a versnek Magyar Írószövetség vers Petőfi Irodalmi Múzeum festészet Sárközi Mátyás Sultanus Beatus Laik Eszter TOP 10 kortárs próza könyvbemutató Novella

Tovább

IRODALMI JELEN KÖNYVEK

ELÉRHETŐSÉG

Tel.: +40 257-280-751
Fax: +40 257-280-596

Terjesztés:

Művészeti és Irodalmi Jelen Kft.

E-mail címünk:

ij@rodalmijelen.hu

Szerkesztőség és kiadó:

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5
310085 Arad, M. Eminescu 55-57.

HONLAPUNKRÓL

- Impresszum
- **Belépés/Regisztráció**
- Jelen Fórum
- Szabályzat
- Archivum
- Partnereink

ELŐFIZETÉS

- Irodalmi Jelen előfizetés
- Irodalmi Jelen számok
- Irodalmi Jelen könyvesbolt
- Szállítási feltételek
- Árak

FŐ ROVATOK

- Líra
- Epi föld
- **Vers és valóság** | Holt költők társasága | Olvastam, költőtárs | Szó-Kép | Prasant | A hónap művésze
- **Film és Hang** | Film | Hangos vers | Hangos próza
- **Tárcák** | Tárca | Beszéd a palackból | Bőség zavara | Vasárnapi levelek
- **Esszé** | Méhesben
- **Láthatatlan könyvtár** | Kihívás | Könyvespolc | Olvasónapló
- **Kritika** | Interjú | Helyszíni | Pályázatok | Fű alatt | Véres komolytalanságok | Így írunk mi

Az Irodalmi Jelen kiadója az Occident Media Kft. © Minden jog fenntartva.